

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ПОДАТКОВИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

*Петришина Д.А., здобувачка 3 курсу спеціальності 071 «Облік і оподаткування» Миколаївського національного аграрного університету
Грицюк Т.В., здобувачка 5 курсу спеціальності D2 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» Національного університету
«Львівська політехніка»*

Дубініна М.В., д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри обліку і оподаткування Миколаївського національного аграрного університету

Сучасні умови господарювання формують нову парадигму управління діяльністю підприємств, у межах якої податкові ризики перестають бути вузькоспеціалізованою проблемою бухгалтерського обліку та перетворюються на вагомий фактор фінансової стабільності й стратегічного розвитку. Нестабільність економічного середовища, динамічність нормативно-правової бази, посилення регуляторного контролю та зростання вимог до прозорості бізнесу обумовлюють необхідність системного підходу до управління податковими ризиками. Такий підхід узгоджується з науковими позиціями, відповідно до яких податкові ризики розглядаються як невід’ємна складова фінансових ризиків суб’єктів господарювання [1]. У цьому контексті управління податковими ризиками набуває стратегічного значення, оскільки безпосередньо впливає на ліквідність, платоспроможність та загальну стійкість підприємства.

Теоретичне осмислення категорії податкового ризику демонструє багатовимірність даного явища та різноманіття підходів до його трактування. У науковій літературі управління податковими ризиками інтерпретується через процесну, системну та управлінську концепції, що відображає комплексну природу ризику. Процесний підхід акцентує увагу на послідовності дій щодо

виявлення та мінімізації ризиків, системний – на взаємозв'язку структурних елементів управління, тоді як управлінський підхід підкреслює інтеграцію ризик-менеджменту у загальну систему корпоративного управління [1]. Подібна варіативність свідчить про те, що податкові ризики поєднують правові, фінансові та поведінкові аспекти, що визначає необхідність їх розгляду як економічної категорії, пов'язаної з імовірністю виникнення фінансових втрат.

Податкові ризики у діяльності підприємства мають специфічну природу, що проявляється у поєднанні об'єктивних і суб'єктивних чинників. Об'єктивна складова формується під впливом нестабільності податкового законодавства та неоднозначності норм, тоді як суб'єктивний аспект безпосередньо пов'язаний із якістю управлінських рішень, професійними судженнями та ефективністю внутрішніх систем контролю. Реалізація податкових ризиків здатна спричиняти як прямі фінансові втрати у вигляді штрафних санкцій або донарахувань, так і непрямі ефекти, пов'язані зі зниженням прибутковості, погіршенням репутації та ускладненням взаємовідносин із контролюючими органами [2]. Відтак податкові ризики трансформуються у фактор стратегічної нестабільності, що потребує постійного управлінського контролю.

Управління податковими ризиками в сучасній економічній практиці розглядається як структурований процес, який передбачає реалізацію взаємопов'язаних етапів. Ключовим елементом системи виступає ідентифікація ризиків, що забезпечує виявлення потенційно ризикових операцій та факторів зовнішнього середовища [1]. Наступною складовою є оцінка ризиків, яка передбачає визначення ймовірності їх виникнення та масштабів можливих втрат. При цьому оцінювання не може обмежуватися виключно кількісними параметрами, оскільки значна частина податкових рішень базується на професійних судженнях та аналізі альтернативних сценаріїв [3].

На основі результатів оцінки формується етап вибору управлінських стратегій, у межах якого визначаються методи реагування на податкові загрози, серед яких мінімізація, уникнення, прийняття або передача ризику. Вибір конкретної стратегії залежить від рівня допустимого ризику та довгострокових

цілей підприємства [1]. Важливу роль у даній системі відіграє моніторинг, який забезпечує безперервний аналіз змін у законодавстві та правозастосовній практиці [3].

Особливої актуальності набуває розвиток комплаєнс-підходів у сфері управління податковими ризиками. Нормативним підґрунтям цього процесу стала Постанова Кабінету Міністрів України № 854, яка передбачає впровадження системи управління податковими ризиками. Комплаєнс-підхід орієнтований не лише на контроль, але й на попередження ризикових ситуацій, що змінює характер взаємодії держави та бізнесу. Для підприємств це означає необхідність формування внутрішніх процедур податкового контролю та підвищення прозорості діяльності [4].

Важливим інструментом управління податковими ризиками виступає страхування, яке розглядається як форма передачі ризику та обмеження потенційних фінансових втрат. Його застосування водночас потребує високого рівня прозорості бізнесу та ефективності внутрішніх систем контролю [2].

Відтак система управління податковими ризиками підприємства є складною багаторівневою управлінською конструкцією. В сучасних умовах ефективне управління податковими ризиками набуває ключового значення для забезпечення фінансової стабільності підприємства. Податкові ризики трансформуються у критичний фактор стратегічної стійкості бізнесу, а рівень зрілості системи їх управління безпосередньо визначає фінансову безпеку та конкурентоспроможність підприємства.

Список використаних джерел:

1. Rudenko V., Pohrishchuk H. Management of tax risks of business entities. *World of finance*. 2024. No. 3 (80). P. 121–134. URL: <https://doi.org/10.35774/sf2024.03.121> (дата звернення: 20.02.2026).
2. Chvertko L., Puholovko I. Managing tax risks of the company using insurance coverage. *Economic scope*. 2024. URL: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/189-38> (дата звернення: 25.02.2026).

3. Про реалізацію експериментального проекту щодо функціонування системи управління податковими ризиками (комплаєнс-ризиками) в Державній податковій службі : Постанова Каб. Міністрів України від 25.07.2024 № 854. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/854-2024-п#Text> (дата звернення: 24.02.2026).
4. Сарахман О.М., Мороз В.П., Шурпенкова Р.К. Управління податковими ризиками: стратегічні підходи та інструменти мінімізації. 2025. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14942577> (дата звернення: 18.02.2026).
5. Potryvaieva N., Dubinina M., Cheban Yu., Syrtseva S., Luhova O. Role of accounting and control system in taxation of agricultural enterprises under martial law. *Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science*. 2025. № 29 (2), p. 22-33. DOI: <https://doi.org/10.56407/bs.agrarian/2.2025.22>